

Analiza i przypomnienie podstawowych poleceń systemu Linux.

Cel ogólny lekcji ma być związany z analizą i przypomnieniem podstawowych poleceń systemu Linux oraz przetestowaniem ich działania.

Cele szczegółowe lekcji:

1. Przypomnienie, czym jest znak zachęty w konsoli i jak korzystać z terminala.
2. Zapoznanie z historią poleceń i metodą przywoływania ostatnio użytych poleceń.
3. Omówienie znaków globalnych i ich przykładowych zastosowań.
4. Zaprezentowanie podręcznika systemowego i sposobów przeszukiwania pomocy.
5. Przypomnienie o składni polecenia man oraz alternatywnej skróconej wersji pomocy -help.
6. Zapoznanie z oznaczeniami ułatwiającymi poruszanie się między katalogami.
7. Przypomnienie polecenia whoami oraz przedstawienie polecenia who i su.
8. Omówienie poleceń ps i kill oraz sposobu ich użycia.
9. Przypomnienie polecenia cd oraz przedstawienie polecenia pwd i find.

Przypomnienie tematu „Znak zachęty w konsoli i ekran powitalny, dowiązania do plików w Linux”.

A. Korzystanie z terminala

Po uruchomieniu terminala użytkownik uzyskuje tzw. znak zachęty (ang. shell prompt), np. \$ lub #. Po zobaczeniu znaku zachęty można już zacząć wpisywać polecenia dla systemu.

Historia wykonanych poleceń zapisywana jest w katalogu domowym użytkownika w pliku .bash_history. Aby przywołać użyte ostatnio polecenia podczas korzystania z terminala, należy użyć klawiszy ,

Warto pamiętać o opcji autouzupełniania, której używamy naciskając klawisz [Tab]

Aby przerwać działanie polecenia, należy użyć kombinacji klawiszy [Ctrl]+[C]

B. Znaki globalne

* reprezentuje jeden lub wiele znaków

? reprezentuje dokładnie jeden znak

[abcde] reprezentuje dokładnie jeden znak z wymienionych

[a-e] reprezentuje dokładnie jeden znak z przedziału

[!abcde] reprezentuje dowolny niewymieniony znak

[!a-e] reprezentuje znak nienależący do przedziału

{plik,file} reprezentuje dowolny z wymienionych ciągów

Przykłady użycia znaków globalnych:

* reprezentuje wszystkie pliki

*.bmp reprezentuje wszystkie pliki kończące się na .bmp

?[0-9][a-d] reprezentuje plik o trzysymbolowej nazwie, gdzie pierwszy znak jest dowolny, drugi jest cyfrą, zaś trzeci literą z przedziału a-d

{nowy,new}*.txt reprezentuje wszystkie pliki zaczynające się od nowy lub new będące plikami txt

Podręcznik systemowy

(ang. manual) najczęściej instalowany wraz z systemem, zawiera opisy poszczególnych poleceń

systemowych. Do przewijania tekstu używamy klawiszy: opis opuszczamy naciskając klawisz [Q]. Nową, ulepszoną wersją podręcznika man jest info.

Dostępna jest także skrócona wersja pomocy po wpisaniu polecenia: -help

Aby wywołać podręcznik dla np. polecenia ls możemy użyć następującej składni:

```
man ls
```

```
info ls
```

```
ls -help
```

Poruszanie się między katalogami ułatwiają specjalne oznaczenia:

~ katalog domowy zalogowanego użytkownika

/ katalog główny

. katalog bieżący

.. katalog bezpośrednio nadrzędny

Symboli tych można używać bezpośrednio w ścieżkach dostępu, np.:

```
cd ~/Publiczny/folder
```

```
touch ~/Dokumenty/plik.txt
```

Polecenia związane z wielodostępnością:

whoami (ang. kim jestem) podaje identyfikator konta, z którego aktualnie się korzysta

who (ang. kto) wyświetla listę aktualnie zalogowanych w systemie użytkowników

su (od ang. switch user) pozwala zmienić użytkownika, to znaczy zalogować się na inne konto w systemie

Polecenia związane z wielozadaniowością:

ps (od ang. processes) wyświetla listę procesów w systemie

kill (ang. zabij) usuwa w bezpieczny sposób proces o podanym numerze PID („bezpieczny” oznacza tutaj zwolnienie całego obszaru pamięci zajmowanego przez proces oraz zamknięcie plików otwartych dla procesu)

Polecenia związane z zarządzaniem plikami i katalogami:

cd (od ang. change directory) zmienia bieżący katalog roboczy

pwd (od ang. print working directory) wyświetla ścieżkę dostępu do bieżącego katalogu roboczego

find (ang. znajdź) wyszukuje pliki

Dowiązania. Rodzaje dowiązań

i-węzeł (ang. index-node) struktura danych, która pozwala systemowi Linux przechowywać informacje o plikach i katalogach. Każdy węzeł jest skojarzony z jednym zbiorem (np. plikiem lub folderem) i ma unikatowy numer, który pozwala na jego identyfikację

Dowiązanie twarde (ang. hard link) umożliwia odwoływanie się do jednego zbioru danych za pomocą różnych nazw (referencji). Przypisuje podaną nazwę do i-węzła danego zbioru danych.

Aby można było utworzyć referencję dany plik/folder musi istnieć na dysku

Dowiązanie symboliczne (ang. symbolic link) tworzy wskazanie na nazwę danego pliku, która to nazwa dopiero jest powiązana z i-node. Odpowiednikiem dowiązania symbolicznego w Windowsie jest skrót

Polecenia związane z tworzeniem dowiązań:

ln (od ang. link - połączenie) tworzy dowiązanie twarde

ln -s (od ang. symbolic link) tworzy dowiązanie symboliczne

Wyszukiwanie plików w systemie Linux realizujemy przy użyciu polecenia find.

Składnia tego polecenia jest następująca: find przeszukiwany_zbiór warunek parametr_dla_warunku.

Przykładowo poleceniem find /home/uczen -name *.txt wyszukamy wszystkie pliki, których nazwa kończy się wyrażeniem .txt znajdujące się w katalogu /home/uczen i jego podfolderach.

Warunki często używane z poleceniem find:

name - nazwa szukanego pliku

type - typ szukanego pliku

maxdepth - rekursywne szukanie w podkatalogach do określonej głębokości

mindepth - rekursywne szukanie w podkatalogach od określonej głębokości

size - szukanie pliku według jego rozmiaru

cmin - szukanie pliku według czasu modyfikacji

exec - pozwala wykonać dodatkowe polecenie na wynikach wyszukiwania

perm - szukanie plików mających określone uprawnienia

empty - szukanie pustych plików lub katalogów

Przydatnym poleceniem przy wyszukiwaniu plików może być komenda locate.

Tworzy ona bazę danych z nazwami i lokalizacją wszystkich plików w systemie.

Baza ta znajduje się w pliku /var/lib/mlocate/mlocate.db.

Przykład użycia: locate *.log - wyszukuje w systemie wszystkie pliki kończące się na .log.

Informacje o bazie otrzymamy używając parametru -S.

Jeśli chcemy przeszukiwać treść plików, to najlepszym poleceniem do tego jest grep.

Podstawowe użycie: grep "igła" stóg_siana - wyszukaj wystąpienie słowa igła w pliku stóg_siana.

Przydatne parametry tego polecenia:

i - szukaj nie zwracając uwagi na wielkość liter

w - szukaj tylko całych wyrazów

A n – pokaż n linii po znalezionym słowie

B n- pokaż n linii przed znalezionym słowem

C n - pokaż n linii wokół znalezionej słowa

c - wyświetl liczbę linii, gdzie znaleziono tekst

n - wyświetl numer linii, gdzie znaleziono tekst

Polecenie grep jest również przydatne w połączeniu z poleceniem cat.

Przykład użycia: cat /proc/cpuinfo | grep model

Zadanie 1

Przeanalizuj i wykonaj ćwiczenia z [78 Znak ekran dowiązania Linux](#)

Przetestuj działanie każdego z poleceń w zadaniach.

C. Strumienie i potoki w Linux.

Znaki specjalne

| - potok, standardowe wyjście jest kierowane na standardowe wejście (np.: grep passwd | more)

< - przekierowanie wejścia (np.: patch < łąta)

> - przekierowanie wyjścia (np.: echo jaki tekst > jakiś_plik)

>> - dołączenie przekierowanego wyjścia (np.: cat >> jakiś_plik)

& - operator sterujący, polecenie wykonywane w tle (np.: mpg123 /mp3/* &)

; - separator (np.: mkdir katalog; cd katalog)

<Tab> - dopisuje komendę lub ścieżkę

<Shift> - przesuwa ekran do góry

\ - nie interpretuje następnego znaku (\ENTER - kontynuuje polecenie w następnej linii)

&& - jeżeli pierwsze polecenie powiodło się zrób drugie (np.: mkdir katalog && cd katalog)

&> - przekierowanie standardowego wyjścia i wyjścia błędów

2> - przekierowanie wyjścia błędów

* - dopasowuje dowolny ciąg znaków

? - dopasowuje pojedynczy znak

. - katalog, w którym się znajdujesz

.. - katalog nadrzędny względem tego w którym obecnie jesteś

~ - katalog domowy

Zadanie 2

Przeanalizuj i wykonaj ćwiczenia z [910 Strumienie i potoki linux](#)

Przetestuj działanie każdego z poleceń w zadaniach.

D. Operacje na plikach i katalogach w Linux.

Polecenia związane z zarządzaniem plikami i katalogami:

touch

(ang. dotknięcie — nazwa wzięła się od Unixa, gdzie polecenie to zmieniałoby datę ostatniej modyfikacji pliku na obecną) tworzy plik

rename (ang. zmień nazwę) zmienia nazwę wielu plików

cat (ang. to concatenate - łączyć) wyświetla zawartość pliku (np. tekstowego), może też połączyć dwa pliki w jeden

Polecenia związane z plikami i katalogami:

-Polecenia związane z katalogami:

--ls -Przeznaczenie: sprawdzanie zawartości katalogu

-Parametry: ls [parametr] [katalog]

ls - zostaną wyświetlone pliki i katalogi jeden po drugim

ls -a - zostaną wyświetlone wszystkie pliki (ukryte) i katalogi

ls -l - zostaną wyświetlone pliki i katalogi w postaci listy

-ls -t - zostaną wyświetlone pliki i katalogi według daty, najpierw wyświetlane są pliki nowsze

ls -r - zostaną wyświetlone pliki i katalogi według daty, najpierw wyświetlane są pliki starsze

-Opis: jest możliwość łączenia parametrów w postaci ls -al jednak źle będą rozpoznawane ls -a -l

--dir -Przeznaczenie: sprawdzanie zawartości katalogu

-Opis: to samo po napisaniu ls (bez parametrów)

--pwd -Przeznaczenie: sprawdzanie, w którym jesteśmy katalogu

-Opis: po wpisaniu komendy pokazuje się odpowiedź

--cd -Przeznaczenie: zmiana katalogu

-Parametry: ls [parametr lub katalog]

cd .. - cofamy się o 1 katalog na dół
cd ../../ - cofamy się o 2 katalogi na dół
cd gry - otwieramy katalog gry
-cd gry/tetris - otwieramy katalog tetris w katalogu gry
cd ../programy - otwieramy katalog programy w katalogu niżej
cd /programy - otwieramy katalog programy na samym "dole"
cd - otwieramy własny katalog
-Opis: jest to możliwość zmieniania aktualnego katalogu
--rmdir -Przeznaczenie: usuwanie katalogu
-Parametry: rmdir [katalog(i)]
rmdir kat1 - usunięcie katalogu kat1
rmdir kat1 kat2 - usunięcie katalogu kat1 i kat2
rmdir kat1/kat10 - usunięcie katalogu kat10 w katalogu kat1
-Opis: jest możliwość usunięcia katalogu, UWAGA katalog musi być pusty
--mkdir -Przeznaczenie: sprawdzanie zawartości katalogu
-Parametry: mkdir [katalog]
mkdir kat8 - zostanie utworzony katalog kat8
mkdir kat1 gry - zostanie utworzony katalog kat8 i gry
mkdir gry/nethack - zostanie utworzony katalog gry a w nim utworzony katalog nethack
-Opis: jest możliwość utworzenia katalogu
-Polecenia związane z plikami:
--cat -Przeznaczenie: edytowanie tekstu
-Parametry: cat [parametr] [katalog]
cat >nowy.w - wpisany tekst jest zapisany do pliku nowy.w
cat nowy.w > dwa - plik nowy.w kopiujemy do pliku dwa
-cat dwa nowy.w >tr3 - plik nowy.w i dwa (złączony jeden po drugim) kopiujemy do tr3
cat tr3 > one > two > tree - plik tr3 kopiujemy do one, one do two, two do tree
-Opis: UWAGA przy plikach binarnych grozi ta metoda zawieszeniem terminala lub systemu
--rm -Przeznaczenie: usuwanie pliku
-Parametry: rmdir [plik(i)]

`rmdir plk1` - usunięcie pliku `kat1`

`rmdir plk1 plk2` - usunięcie pliku `kat1` i `kat2`

-Opis: jest możliwość usunięcia pliku

-Polecenia związane z kopiowaniem i przenoszeniem, plików i katalogów:

--mv -Przeznaczenie: przenoszenie plików

-Parametry: `mv [plik] [cel]`

`mv qfile /tmp` - przenosimy plik `qfile` do katalogu `/tmp`

`mv f* kat` - przenosimy wszystkie pliki zaczynające się literą `f` do katalogu `kat`

-Opis: za pomocą tej komendy możemy także zmienić nazwę

--cp -Przeznaczenie: kopiujemy plik

-Parametry: `cp [plik/katalog] [cel]`

`cp plk1 plik198` - kopiujemy zawartość `plik1` do `plik198`

`cp plk1 c` - kopiujemy zawartość pliku `plik1` do `c`

-Opis: jest możliwość kopiowania plików i katalogów

--mkdir -Przeznaczenie: przenoszenie katalogu

-Parametry: `mkdir [katalog] [cel]`

`mkdir homm3 gry` - przenosimy katalog `homm3` do `gry`

`mkdir kosz /tmp` - przenosimy katalog `kosz` do `/tmp`

-Opis: to polecenie działa podobnie jak `mv`

Zadanie 3

Przeanalizuj i wykonaj ćwiczenia z [3334 Operacje na plikach i katalogach linux](#)

Przetestuj działanie każdego z poleceń w zadaniach.

E. Zarządzanie procesami w Linux.

Polecenia związane z procesami:

`ps` -Przeznaczenie: sprawdzanie komunikatów

-Parametry: `ps [parametry]`

`ps` - zotanie wyświetlone

PID TTY STAT TIME COMMAND

282 1 S 0:02 /bin/login -- root

285 4 S 0:00 (mingetty)

286 5 S 0:00 (mingetty)

287 6 S 0:00 (mingetty)

301 1 S 0:01 (bash)

399 1 R 0:00 ps

ps -aux - zotanie wyświetlone

USER PID %CPU %MEM SIZE RSS TTY STAT START TIME COMMAND

bin 95 0.0 0.6 896 44 ? S 20:32 0:00 (portmap)

news 296 0.0 7.9 1580 516 ? S 20:33 0:00 /sbin/innd -p5 -r

news 300 0.0 0.3 872 24 ? S 20:33 0:00 (overchan)

jasio 283 0.1 11.0 1012 716 2 S 20:33 0:01 /bin/login -- jasio

jasio 344 0.1 10.1 1220 656 2 S 20:38 0:01 -bash

asia 358 0.2 10.7 1012 700 3 S 20:39 0:01 /bin/login -- asia

asia 359 0.1 9.7 1216 632 3 S 20:39 0:00 -bash

root 1 0.3 1.6 880 104 ? S 20:30 0:04 init

[...]

root 465 0.0 6.2 928 404 1 R 20:53 0:00 ps -aux

^^

USER - uzytkownik procesu

PID - numer identyfikacyjny procesu

TTY - procesy zwiazane z naszym terminalem

STAT - status procesu

R - proces dzialajacy (ang. running)

T - proces zatrzymany (ang. stopped)

P - proces w stanie spoczynku (ang. page wait)

D - proces w stanie spoczynku (ang. disk wait)

S - proces w stanie spoczynku (ang. sleeping)

I - proces w stanie spoczynku (ang. idle)

Z - proces duch (ang. zombie), zakonczyl sie ale nie rozliczyl

sie jeszcze z procesami nadrzednymi!

TIME - jak dlugo dziala proces

COMMAND - nazwa programu, ktorej odpowiada proces

%CPU - ilosc zaangazowania procesora w procesie

%MEM - jaka czesc pamieci operacyjnej

-Opis: jeśli chcesz zobaczyć kot jakie procesy wykonuje jest to polecenie dla ciebie

-Patrz także: [kill]

kill -Przeznaczenie: zabijanie procesów

-Parametry: kill [parametr] [PID]

kill 200 - zabija proces z numerem 200 (PID)

kill -9 200 - jeśli jest oporny i nieche się wyaczyć jest to prawie pewny sposób

kill -9 -1 - zabija wszystkie procesy procesy

kill -9 0 - !!!samobójstwo!!!

-Opis: wyłączanie procesów

-Patrz także: [ps]

Zadanie 4

Przeanalizuj i wykonaj ćwiczenia z [3536 Zarządzanie procesami linux](#)

Przetestuj działanie każdego z poleceń w zadaniach.

F. Edytory w trybie tekstowym: nano, vi i inne.

Zadanie 5

Przeanalizuj i wykonaj ćwiczenia z [2627 Edytory Linux](#)

Przetestuj działanie każdego z poleceń w zadaniach.

Po sprawdzeniu przez prowadzącego przywróć pierwszą migawkę.

Podsumowanie:

Po wykonaniu wszystkich czynności z powyższej instrukcji przeczytaj ponownie z zrozumieniem cel ogólny i cele szczegółowe które znajdują się na pierwszej stronie instrukcji. Jeżeli one zostały nie zrealizowane to powtarzaj wykonie tej instrukcji w szkole lub/i w domu do momentu zrealizowania.

Podczas analizy i wykonania ćwiczeń związanych z podstawowymi poleceniami systemu Linux, edytowaniem tekstu w trybie tekstowym oraz zarządzaniem procesami, można wyciągnąć następujące wnioski:

1. **Korzystanie z terminala:** Terminal w systemie Linux jest potężnym narzędziem do zarządzania systemem. Znajomość podstawowych poleceń i umiejętność korzystania z terminala jest niezbędna dla każdego użytkownika Linuxa.

2. **Znaki globalne:** Znaki globalne, takie jak * i ?, są przydatne do wykonywania operacji na wielu plikach naraz, co może znacząco usprawnić pracę.
3. **Podręcznik systemowy:** Korzystanie z poleceń **man** i **info** pozwala uzyskać dokładne informacje na temat dostępnych poleceń i opcji. Jest to niezwykle pomocne narzędzie, które warto wykorzystywać.
4. **Poruszanie się po systemie plików:** Znajomość specjalnych oznaczeń, takich jak ~, /, . i .., ułatwia nawigację między katalogami i dostęp do różnych lokalizacji w systemie.
5. **Zarządzanie użytkownikami:** Polecenia **whoami**, **who** i **su** pozwalają na kontrolę użytkowników zalogowanych do systemu oraz przełączanie się między kontami.
6. **Zarządzanie procesami:** Polecenia **ps** i **kill** umożliwiają wyświetlanie informacji o procesach i ich zabijanie. Jest to przydatne do monitorowania i zarządzania działającymi aplikacjami.
7. **Operacje na plikach i katalogach:** Znajomość poleceń takich jak **touch**, **mv**, **cp**, **rm**, **mkdir**, **rmdir**, **cat**, **ls**, **pwd** pozwala na efektywne zarządzanie plikami i katalogami w systemie.
8. **Edytory tekstu w trybie tekstowym:** Edytory takie jak **nano** i **vi** są przydatne do edycji plików tekstowych z poziomu konsoli. Znajomość podstawowych poleceń tych edytorów jest przydatna.
9. **Strumienie i potoki:** Znajomość znaków specjalnych, takich jak |, <, >, >>, pozwala na przekierowywanie strumieni danych i wykonywanie potoków poleceń, co jest bardzo przydatne w bardziej zaawansowanych zadaniach.
10. **Wyszukiwanie plików:** Polecenie **find** oraz **locate** ułatwiają wyszukiwanie plików w systemie na podstawie różnych kryteriów, co jest przydatne do organizacji i zarządzania plikami.
11. **Edycja i przeglądanie plików tekstowych:** Umiejętność pracy z plikami tekstowymi w trybie tekstowym za pomocą edytorów jak **nano**, **vi**, **grep**, **cat** jest kluczowa w środowisku Linux.
12. **Zarządzanie procesami:** Zrozumienie procesów, ich identyfikatorów (PID) i umiejętność zarządzania nimi za pomocą poleceń **ps** i **kill** jest ważne dla utrzymania stabilności i wydajności systemu.
13. **Narzędzia do zarządzania systemem:** Linux oferuje wiele narzędzi i poleceń do zarządzania systemem plików, użytkownikami, procesami i innymi aspektami systemu.

Wnioski ogólne: Zrozumienie i praktyczna umiejętność korzystania z podstawowych poleceń systemu Linux oraz narzędzi do zarządzania systemem jest kluczowe dla skutecznego użytkowania tego systemu operacyjnego. Praca z terminalu może być potężnym narzędziem dla zaawansowanych użytkowników i administratorów systemów. Regularna praktyka i eksperymentowanie z różnymi poleceniami pomogą w doskonaleniu tych umiejętności.